

Data – en underutnyttjad resurs för Sverige:

En strategi för ökad tillgång av data för bl.a. artificiell intelligens och digital innovation

1. Introduktion

God tillgång till data är en allt viktigare förutsättning för innovation, hållbar tillväxt, och minskad resursåtgång. Utvecklingen mot allt större dataflöden har skett gradvis genom ökad digitalisering av processer, nya digitala tjänster och spridning av mobila enheter och sensorer som alla genererar ett kontinuerligt flöde av data. Detta har successivt ökat tillgången av data och efter en gradvis ökning håller ett paradigmskifte på att ske. Detta innebär att data går från att vara en del av stödverksamheten, till att inta en central roll i kärnverksamheten. Data kan också nyttjas för en mångfald av tjänster som spänner över organisationsgränser och sektorer.

Tillgång till data utgör därför inte bara en drivkraft för utvecklingen inom viktiga samhällsområden som hälsa, tillverkning och hållbarhet utan för utvecklingen av hela världsekonomin. Data har blivit en strategisk resurs för utveckling och digital innovation t.ex. för utveckling av artificiell intelligens (AI) och har därför kallats “bränslet för den digitala ekonomin.” Den ökade medvetenheten av dess värde ger goda förutsättningar för en politik som stärker Sveriges konkurrenskraft genom att bättre utnyttja digitala datatillgångar.

EU vill gå i spetsen för utvecklingen av ett datadrivet samhälle som sätter människan i centrum.¹ Målet är att skapa en inre marknad för data till 2030 där data kan flöda fritt mellan länder, sektorer och företag. Som en följd kommer svenska företag, myndigheter, regioner och kommuner behöva utveckla en förmåga att dela och använda data på nationell och europeisk nivå för att dra nytta av den inre marknad som skapas. Regeringens ambition är att aktivt bidra till genomförandet av EU:s datastrategi samt OECD:s rekommendation om ökad datadelning.² I det arbetet måste den nationella säkerheten, informationssäkerheten och skyddet för den personliga integriteten säkerställas.

---

¹ En EU-strategi för data. COM/2020/66 final. EUCO 13/20 CO EUR 10 CONCL 6.

² OECD, Enhanced access and sharing of data C(2021)96.

2. En strategi för ökad tillgång av data för bl.a. AI och digital innovation

För att Sverige som nation ska fortsätta vara framgångsrik i den globala konkurrensen krävs en ökad förmåga dela och använda data, en snabbare utveckling av datamarknader och en dynamisk politik som kan anpassas efter den snabba teknikutvecklingen. Den snabbhet och flexibilitet som krävs för att klara sig i dagens globala nätverk kan inte uppnås med enbart traditionella resurser så som råvaror och kapital. De flöden och verksamhetsmodeller som karakteriserar det digitala samhället förutsätter att Sverige säkrar tillgång till strategiska dataresurser och etablerar en digital infrastruktur som stöttar nyttjandet av dessa. I denna utveckling måste både offentlig förvaltning och privata aktörer delta.

Regeringens vision är att en ökad tillgång till data skapar förutsättningar för ett samhälle med en datadriven förvaltning som kan agera utifrån en välunderbyggd kunskapsposition och leverera användarcentrerad service; en datadriven forskning som kan dela och använda data så öppet som möjligt och så stängt som nödvändigt; och en datadriven ekonomi som har god tillgång till en nyckelresurs för innovation bl.a. genom framväxten av datamarknader. Nyckeln till denna vision är en öppen och kontrollerad datadelning som bygger på stärkt tillit, interoperabilitet och säkerhet.

Mål: Sverige ska vara en ledande datadelningsnation inom AI och digital innovation med syftet att stärka välfärden, konkurrenskraften och ett hållbart samhälle.³ De statliga förvaltningsmyndigheter som kan effektivisera verksamheten och förenkla för företag och medborgare med hjälp av delad data, AI och datadriven analys ska ha påbörjat det arbetet senast 2025. Offentligt finansierad forskningsdata ska, där så är lämpligt, vara öppna och tillgängliga till 2026⁴ och svenska företag ska vara ledande aktörer på den inre marknaden för data 2030. Krav på informations- och cybersäkerhet, skydd för den personliga integriteten och nationell säkerhet samt respekt för immateriella rättigheter och företags legitima intresse att inte dela viss data ska integreras i arbetet.

Denna strategi fokuserar på datadelning mellan organisationer, vilket innebär att strategin inte behandlar datadelning mellan individer respektive scenarier där

---

³ Strategin levererar också mot digitaliseringsstrategins mål om att Sverige ska ha de bästa förutsättningarna för att digitalt drivna innovationer ska utvecklas, spridas och användas (skr. 2017/18:47) och målet om att Sverige ska vara ledande i att ta tillvara möjligheterna som användning av AI kan ge (N2018/03008). Strategin kompletterar den nationella strategin för samhällets informations- och cybersäkerhet (skr. 2016/17:213).

⁴ Målet att en omställning till öppen tillgång till forskningsresultat inklusive vetenskapliga publikationer, konstnärliga verk och forskningsdata bör vara genomförd fullt ut senast 2026 uttrycktes i propositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50). Öppen tillgång till forskningsdata innebär att data som har samlats in och/eller skapats under forskningens gång publiceras fritt tillgängliga via internet. Vetenskapsrådet samordnar Sveriges arbete med att införa öppen tillgång till forskningsdata. Öppen tillgång till forskningsdata är ett område som omfattar flera olika delar, såsom policyarbete, datahantering, FAIR-principer (Findable Accessible Interoperable Reusable) och kulturförändring.

individer delar sin egen data med organisationer. Ett viktigt ingångsvärde är att datadelning och dataanvändning har säkerhetspolitiska dimensioner som behöver beaktas. Strategin omfattar inte data eller s.k. aggregerad data med bäring på allmän säkerhet, försvar eller Sveriges säkerhet, således innebär strategin inte något krav på att dela sådan data.

Strategin är indelad i sex insatsområden: (1) Ökad tillgång till data, (2) Öppen och kontrollerad datadelning, (3) Samverkan och kultur, (4) Styrning, reglering och uppföljning, (5) Forskning, utveckling och kompetens, (6) EU och internationellt samarbete. Varje insatsområde har ett uppföljningsbart delmål. Ett viktigt fokus för strategin är att främja datadelning med olika grader av kontroll inom s.k. dataområden. Nya tillitsbaserade metoder för datadelning kan öka tillgången till data med bibehållna säkerhetskrav samt hantera utmaningar och onödiga hinder som idag försvårar datadelning. Insatserna syftar till att öka mängden data, utveckla nya förmågor och marknader för ökade dataflöden, främja tjänstefiering av dataflöden, stimulera en datadriven kultur samt möjliggöra en långsiktig policy-utveckling. Dessutom ska redan pågående initiativ förstärkas, kompletteras och samordnas.⁵ Nedan följer en mer ingående beskrivning av de olika insatsområdena.

Insatsområde 1: Ökad tillgång till data

Mål: Tillgången till data som delas öppet eller kontrollerat ökar kontinuerligt. 2023 ska det finnas delade data för att möta prioriterade samhällsutmaningar samt inom en majoritet av de dataområden som definieras i EU:s datastrategi. Följande områden prioriteras: prioriterade samhällsutmaningar, europeiska gemensamma dataområden, områden med identifierade värdefulla datamängder samt områden där data efterfrågas av t.ex. företag.

Det första insatsområdet lägger grunden för en kontinuerligt ökande tillgång till data som delas på ett säkert och kontrollerat sätt. Data kan återanvändas utan att tappa i värde och genom att dela data kan nyttan av en enskild datamängd växa betydligt. Öppna data är en av flera möjliga sätt att dela data på som regeringen har främjat.⁶ Det finns t.ex. särskilt värdefulla datamängder som kan stödja innovation i offentlig och privat sektor som bör delas som öppna data och som behandlas inom

---

⁵ T.ex. de datadrivna labb som Vinnova finansierar, Västra Götalands regionala samverkan kring öppna data, Nationell skalning öppna data (NSÖD), Nationell geodatastrategi 2021-2025 (Lantmäteriet och Geodatarådet), och samverkan för smart miljöinformation (Naturvårdsverket), samt Vetenskapsrådets arbetet med öppna forskningsdata.

⁶ Villkoren för hur data ska delas som öppna data bestäms i Lag (2010:566) om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen.

ramen för implementeringen av öppna data-direktivet.⁷ Eftersom Sverige placerar sig på plats 32 av 34 i OECD:s ranking⁸ över öppna, användbara och återanvändningsbara data behövs dock ytterligare insatser. Det är därför viktigt att utveckla och sprida nya metoder för datadelning. Flera hinder för datadelning kan hanteras genom att använda tillitsbaserad och kontrollerad datadelning inom s.k. dataområden.⁹ Ytterligare incitament kan skapas genom att upprätta datamarknader där data kan delas på avtalsmässiga och kommersiella grunder. Värdefulla statliga datamängder kan dock vara otillgängliga genom att de i dag inte är digitala och myndigheter behöver överväga behovet av att överföra sådan data till digital form. Inom staten finns infrastruktur för att göra detta effektivt och med hög kvalitet som kan nyttjas i högre grad. Regeringen har en viktig roll i att främja delning av data för prioriterade samhällsutmaningar som sträcker sig över flera myndigheters ansvarsområden.

Strategiska insatser: Myndigheten för digital förvaltning (Digg) främjar redan i dag öppna data och vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen och arbetar på regeringens uppdrag med att etablera grunddatadomäner (I2019/03307 m.fl.). Inom ramen för detta strategiarbete har ett antal myndigheter fått regeringens uppdrag att främja delning och nyttiggörande av data för att bl.a. möta de utmaningar som utpekats inom ramen för regeringens strategiska samverkansprogram:

- **Life science:** Uppdrag till E-hälsomyndigheten att skapa en statlig infrastruktur för bilddata med fokus på förbättrad cancerdiagnostik inom bl.a. mammografi (S2021/05259), uppdrag till Socialstyrelsen att kartlägga datamängder av nationellt intresse på hälsodataområdet (S2021/05369) samt uppdrag till E-hälsomyndigheten att genomföra en förstudie om digital nationell infrastruktur för nationella kvalitetsregister (S2021/06170). Inom ramen för Vetenskapsrådets anslagsökning för forskning avsätts dessutom medel för bättre nyttjande av hälsodata (prop. 2020/21:60, bet. 2020/21:UbU16, rskr. 2020/21:254).
- **Näringslivets klimatomställning:** Uppdrag till Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI) att bidra till ökad kunskap om elektrifieringen av transporter (I2021/02212). VTI ska bl.a. genomföra pilotprojekt och ta fram modeller för hur data i praktiken på bästa sätt kan

---

⁷ Lantmäteriet har, i samverkan med berörda aktörer, fått i uppdrag av Regeringen (I2019/01415/DF) att identifiera så kallade särskilt värdefulla datamängder och vilka aktörer som berörs av dessa i enlighet med det reviderade Öppna data-direktivet (tidigare PSI-direktivet). Lantmäteriets förslag (Dnr 2019:007157) har lämnats till EU-kommissionen där arbete pågår med att definiera datamängder som ska regleras i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1024 av den 20 juni 2019 om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn. I enlighet med direktivet ska dessa datamängder tillhandahållas avgiftsfritt och med minimala restriktioner av medlemsländerna i EU.

⁸ Se Digital Government Review of Sweden. Towards a Data-driven Public Sector. OECD, 2019.

⁹ EU kallar dessa för *data spaces*, en term myntad av International Data Spaces Association. En liknelse som använts är "Schengenområden" för datadelning. A vision of a nordic secure digital infrastructure for health data: The Nordic Commons. Nordforsk, 2019.

tillgängliggöras, delas och nyttiggöras för att optimera planering, utveckling och drift av samt affärsmodeller för laddinfrastruktur.

- **Livslångt lärande:** Uppdrag till Arbetsförmedling m.fl. att utveckla en sammanhållen datainfrastruktur för kompetensförsörjning och livslångt lärande (N2021/01915). Myndigheterna ska dessutom utveckla förutsättningarna för tillgängliggörande av data och digital information om utbildning och arbetsmarknad, samt etablera former för förvaltning av en sammanhållen datainfrastruktur för kompetensförsörjning och livslångt lärande.
- **Näringslivets digitala strukturomvandling:** Uppdrag till Rymdstyrelsen att analysera hur det nationella rymddatalabbets förmåga kan stärkas så att Sverige, EU och internationella samarbetspartners kan öka användningen av data från satelliter för hållbar utveckling. Det nationella rymddatalabbet är en nationell kunskapsresurs för svenska och internationella aktörers arbete med jordobservationsdata. (I2021/02683).
- **Datadriven förvaltning:** Uppdrag till Statistiska centralbyrån (SCB) att främja delning och nyttiggörande av data för smart statistik med inriktning på datakvalitet, dataåtkomst och datatillgång samt lämna förslag till ny, smart statistik baserad på delning av mobilitetsdata liksom hur smart statistik kan visualiseras på ett enkelt vis. SCB ska dessutom främja tillgången till öppna data genom att ta fram föreskrifter vad gäller officiell statistik som öppna data, med syfte att främja ökad användning och återanvändning via dataportal.se. SCB ska särskilt främja användningen av statistikansvariga myndigheters öppna data för visualisering i samarbete med Visualiseringscenter C och Dataspelsbranschen (I2021/02417).

Insatsområde 2: Öppen och kontrollerad datadelning

Mål 2023: Statliga myndigheter och statliga företag har en god förmåga att dela data både på ett öppet och kontrollerat sätt. Svenska företag har en god förmåga att dela data och är delaktiga i utvecklingen av och kan utnyttja de uppbyggda datamarknaderna. Offentliga data, inklusive forskningsdata, ska där så är lämpligt, vara så öppna som möjligt och så stängda som nödvändigt.
--

Insatsområde två syftar till att stärka Sveriges samlade förmåga att dra nytta av data och ny digital teknik i nära samverkan mellan forskning, näringsliv och offentlig sektor. För att klara detta behöver offentliga såväl som privata aktörer utveckla förmågan att dela data med lämplig grad av kontroll. En effektiv och säker datadelning kräver att aktörer, både privata och offentliga, kan hantera data på ett sätt så att andra aktörer i nätverket kan lita på den t.ex. vilken datakvalitet som kan garanteras. Det ställer i sin tur krav på att aktörer som samlar in eller förvaltar data

har förmågan att värdera och klassificera sin data, att de kan skilja ut data från användning i specifika applikationer så att den kan skapa värde i andra sammanhang, att de kan märka upp data så att den kan hittas, förstås och kopplas ihop med andra datamängder på ett meningsfullt sätt, att de kan bedöma om och hur data kan och får delas, att kunna dela data med andra aktörer under villkor som skapar tillit och i förekommande fall tillräckliga incitament. Genom att myndigheterna kan dela data sinsemellan kan de nyttja AI och datadriven analys bättre för att förenkla för företag genom att bl.a. underlätta myndighetskontakter, förenkla uppgiftslämnande och korta handläggningstider. En viktig förutsättning är att företagsrelaterade uppgifter hanteras på ett sätt som innebär att företag har förtroende för att hanteringen inte innebär att eventuellt känslig data som lämnats till det offentliga sprids.

För att klara av detta måste aktörer bygga upp ett systematiskt informationssäkerhetsarbete och en organisation med tydliga processer för att hantera data genom en hel värdekedja – från produktion, över delning och utveckling till värdeskapande. God datahantering genom hela värdekedjan är en nyckelkomponent och kan sammanfattas i de s.k. FAIR-principerna, dvs. att data är sökbara, tillgängliga, kompatibla och användbara. Myndigheter som delar data bör därför säkerställa att data kan delas på ett lämpligt sätt med lämplig grad av kontroll över vidareutnyttjandet, och där det är nödvändigt, med bibehållen kontroll över sekundär användningen det vill säga med s.k. datasuveränitet. För att kunna utveckla förmågan att dela data är tillgång till såväl relevant kompetens, digitala infrastrukturer och avancerade verktyg för datahantering viktigt. Inom datadriven forskning har kraftfulla digitala verktyg och avancerad forskningsinfrastruktur utvecklats. Forskningsinfrastrukturer för bl.a. datadelning har kommit att spela en allt mer central roll inom forskarsamhället, bl.a. på grund av mer komplexa vetenskapliga frågor, utveckling av avancerad teknik, digitaliseringen och ökade datamängder.

Strategiska insatser: För att klara av att utveckla nödvändiga förmågor behöver offentliga aktörer stöd och tillgång till digitala infrastrukturer. De behöver bygga upp en förmåga att dela och nyttiggöra data med hög kvalitet, väldokumenterade gränssnitt och adekvat kontroll och säkerhetsnivå. En viktig del i detta stöd är främjandet av en datadriven kultur där data värderas som en strategisk resurs för digital innovation.

Myndigheten för digital förvaltning (Digg) har därför fått regeringens uppdrag att främja offentliga aktörers förmåga att dela och nyttiggöra data så att den kan frigöras för forskning och innovation (I2021/01826). Digg ska bl.a. tillhandahålla nationella rekommendationer, riktlinjer och stöd som tillsammans bildar en mjuk

infrastruktur för datadelning med fokus på att offentliga aktörer ska ha en förmåga att:

- arbeta systematiskt med informations- och cybersäkerhet,
- styra på data som strategisk resurs samt ha kompetens som rör data som en strategisk resurs,
- producera och validera data,
- dela data på ett strukturerat och kontrollerat sätt,
- genomföra analys och utveckling med hjälp av delade data, samt
- nyttiggöra delade data genom att t.ex. tillämpa AI och annan digital innovation.

Enligt uppdraget ska data som delas möta användarnas behov och där det är möjligt delas via standardiserade applikationsgränssnitt s.k. API:er. Data ska bl.a. kunna nyttjas och delas inom ramen för de kommande europeiska gemensamma dataområdena. Analys och utveckling bör, där det är möjligt, genomföras inom ramen för existerande datadrivna labb och i samverkan med andra relevanta initiativ. Särskilt fokus ska läggas på nyttiggörande av data i den löpande verksamheten. Digg ska utveckla och förvalta Sveriges dataportal som en viktig resurs för offentlig och privat datadelning.

Statistiska centralbyrån har fått regeringens uppdrag att lämna förslag till lämpliga kvalitetskriterier för data, primärt ur ett statistikperspektiv och utifrån den utveckling som sker nationellt och internationellt, särskilt inom EU (I2021/02417).

Digg har fått regeringens uppdrag att tillsammans med flera andra myndigheter etablera en förvaltningsgemensam digital infrastruktur för informationsutbyte (I2019/03306 m.fl.). Inom ramen för detta uppdrag håller en struktur för styrning och samverkan på att utvecklas.

Vetenskapsrådet är medlem i föreningen för det europeiska öppna forskningsmolnet, EOSC, och har utsetts till uppdragsorganisation¹⁰ av regeringen. Det innebär att Vetenskapsrådet representerar Sveriges intressen i föreningen. EOSC är ett initiativ från EU-kommissionen om en gemensam, öppen och virtuell miljö som ska kunna tillhandahålla tjänster för säker lagring, hantering, delning, analys och användning av forskningsdata.

---

¹⁰ På engelska "mandated organisation".

Insatsområde 3: Samverkan och kultur

Mål 2023: Samverkan mellan offentliga och privata aktörer är organiserad i en arena så att ett institutionellt lärande säkras och en kulturförändring kommer till stånd där data betraktas som en strategisk resurs. Samverkan involverar minst 100 företag, omkring 10-15 kommuner och 5 regioner samt andra datadelningsinitiativ som exempelvis Geodatasamverkan, de olika datalabben samt Nationell skalning öppna data (NSÖD). Samverkan är dessutom etablerad med andra plattformar som AI Sweden och Arena för innovationsupphandling. Samverkan på EU-nivå inom ramen för gemensamma europeiska datautrymmen är väletablerad och svenska aktörer deltar aktivt.

Insatsområde tre skapar möjligheter för de aktörer som vill gå före och samverka för att utbyta erfarenheter. Framväxten av en fungerande datadelning kräver att vissa aktörer går före och visar vägen. Samverkan bör organiseras mellan de myndigheter som har fått särskilda uppdrag, de pågående projekt som arbetar med öppna data och de som arbetar med datadelning inom ramen för Verket för innovationssystem (Vinnova) datalabb. Samverkan ska även ske med andra offentliga aktörer som kommuner och regioner samt med privata aktörer i form av företag eller organisationer. Sådan samverkan kan bl.a. möjliggöra ett ökat gemensamt lärande kring frågor om delning och nyttiggörande av data inklusive frågor kring regelverk och andra policyfrågor, samtidigt som demokratisk och jämlik utveckling där AI används i offentlig sektor kan säkerställas.

Myndigheten för digital förvaltning (Digg) förvaltar sedan tidigare Sveriges dataportal, Dataportal.se, vilken ska vara den naturliga ingången för tillgång till sådan data som kan vara en resurs för transparens, innovation och tillväxt. Sveriges dataportal gör det möjligt för aktörer och för allmänheten att söka bland data som decentraliserat tillhandahålls av offentliga och privata organisationer. Det är t.ex. möjligt att söka efter data, API:er, begrepp och specifikationer.

Strategiska insatser: Regeringen har gett Digg i uppdrag att inrätta en digital arena som ska möjliggöra en ökad samverkan mellan aktörer som delar och nyttiggör data (I2021/01826). Genomförandet av uppdraget ska bidra till skapandet av en datadriven kultur där data värderas som en strategisk resurs för digital innovation. Den digitala arenan ska möjliggöra bl.a.:

- ett ökat gemensamt lärande kring frågor om data som strategisk resurs samt delning och nyttiggörande av data,
- stöd för att systematisera hela värdekedjan från skapandet, över delande till nyttiggörandet av data,
- systematisk och transparent behovsfångst av data,
- identifiering av behov av nya och befintliga dataspecifikationer,
- delning av relevanta digitala resurser, samt

- innovativa försök, där potentialen med olika datamängder utforskas, samt utmaningsdriven digital innovation i samverkan med andra relevanta aktörer.

Den digitala arenan behöver samverka med AI Sweden eftersom många aktörer inom såväl offentlig som privat sektor samverkar där i syfte att tillvarata möjligheterna och påskynda utvecklingen inom AI. AI Sweden stöts av regeringen genom finansiering från Vinnova fram till och med 2024. Där drivs projekt av nationellt intresse, däribland språkigenkänning, decentraliserad AI samt en datafabrik för att dela och experimentera med data. Många lärosäten och privata forskningsfinansiärer lägger avsevärda resurser på forskning på data- och AI-området. Samverkan behöver ske i syfte att ta tillvara synergier och identifiera kompletterande insatser.

Insatsområde 4: Styrning, reglering och uppföljning

Mål 2023: Regeringen har en förmåga att på nationell nivå tvärsektoriellt och löpande följa upp tillgången till och användningen av data för att kunna utveckla relevant styrning och policy på området. Sverige deltar aktivt i det europeiska regleringsarbetet samt utreder löpande olika aspekter av de rättsliga förutsättningarna för datadelning.

Insatsområde fyra fokuserar på förmågan att följa upp den tvärsektoriella utvecklingen och löpande utveckla relevant policy som stödjer en fortsatt utveckling av området. En samordnad styrning som spänner över berörda politikområden minskar risken för att data i onödan blir inlåst i sektorer eller hos enskilda myndigheter, regioner eller kommuner. Ändamålsenliga ramverk i EU, Sverige och globalt är nödvändiga med principer, normer, standarder och regler i vilka integritetsskydd, etik, tillit och säkerhet balanseras med tillgång till data på ett sätt som inte i onödan hindrar eller begränsar innovation, forskning och handel. De ramverk som skapas för hur data ska förvaltas, delas och användas behöver vara konsekventa mellan olika sektorer och branscher samt mellan olika nivåer i offentlig sektor.

Sverige ska bättre dra nytta av tillgängliga data med hjälp av de dataanalyser som kan göras med t.ex. AI. Det gäller inom olika sektorer såväl som mellan sektorer. Det innebär t.ex. att främja interoperabilitet mellan olika sektorer och dataområden samt definiera riksintressanta, särskilt värdefulla och strategiska datamängder som kräver nationell styrning/samordning. Respektive sektor behöver dock ta ansvar för att utveckla datainsamling, datadelning och dataanvändning inom sektorns sakområde.

Det finns anledning att utreda om regelverk och policy för datadelning kan göras mer ändamålsenlig utifrån ett växande behov av att utveckla individcentrerad service och vård samt för att kunna möta allt mer komplexa samhällsutmaningar. Varken enskildas behov av vård och service eller samhällsutmaningar definieras av organisationsgränser. Dagens reglering av villkoren för datadelning utgår från ett

strikt organisationsperspektiv. Offentliga aktörer som förvaltar data är begränsade till att använda dessa för ändamål som är avgränsade av aktörens respektive ansvarsområde. Vad gäller personuppgifter utgör ändamålsbegränsningar en viktig del i individers integritetsskydd och syftar till att sådana uppgifter används på ett förutsebart sätt. Ökad datadelning kan leda till ökad kartläggning vilket kan vara skäl för att data kan behöva delas med urskiljning och kontrollerat. När informationen var pappersburen var det naturligt att också begränsa användningen av data till organisationens uppdrag. Men en sådan begränsning kan t.ex. innebära att data inte kan följa individen mellan t.ex. vårdinrättningar. Vad gäller andra typer av data än personuppgifter kan offentliga aktörer tvingas agera utifrån ett kunskapsunderläge när de möter samhällsutmaningar som sträcker sig över organisationsgränser. En mer dynamisk datadelning skulle möjliggöra effektivare och mer medborgarcentrerad service och vård och skulle kunna öka förmågan att möta samhällsutmaningar och kriser med hjälp av datadrivna analyser och fördjupade kunskapsunderlag som kan ge bättre helhetsbilder i realtid. Det kan t.ex. gälla datadriven kunskap för smittspårning, brottsbekämpning eller samhällsbyggande.

Strategiska insatser: Regeringen avser att fullfölja sina ambitioner om en kraftsamling inom AI, data och andra digitala områden. Den långsiktiga styrningen och samordningen inom dataområdet behöver förbättras.

- Regeringen avser att utveckla samordningen och den tvärdepartementala uppföljningen och revideringen av datastrategin. Uppföljningen bör ske så att det institutionella lärandet som skapas på den digitala arenan, forskningsinstitut och andra relevanta samverkansplattformar kan överföras till och vid behov tillvaratas av Regeringskansliet.
- En nationell handlingsplan med pågående och planerade insatser för ökad tillgång och användning av delade data på olika nivåer ska tas fram och årligen uppdateras av Digg. Inom ramen för detta arbete ska förslag på indikatorer för denna strategis mål arbetas fram.
- Öppna datautredningen föreslår i sitt delbetänkande Innovation genom information (SOU 2020:55) hur Europaparlamentets och rådets direktiv 2019/1024 av den 20 juni 2019 om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn (öppna datadirektivet) ska genomföras i svensk lagstiftning. Den lag som utredningen föreslår ska enligt utredningen bl.a. ska ge tydligt stöd för myndigheter och offentliga företag att göra information tillgänglig för vidareutnyttjande på eget initiativ.

Insatsområde 5: Forskning, utveckling och kompetens

Mål 2025: Sverige är ett attraktivt land för forskning, innovation, test- och demoverksamhet samt utveckling på AI- och dataområdet och det finns möjligheter att testa och rekommendera användning av standarder, specifikationer och modeller för datadelning inom ramen för testbäddar, labb etc.
--

Allt fler datadrivna innovativa lösningar och tjänster når marknaden eller genomförs i offentlig verksamhet.

Insatsområde fem inriktar sig på att finna effektiva former för forskning, kompetensutveckling och användning av standarder och specifikationer. För att möta komplexa och tvärvetenskapliga samhällsutmaningar behövs ett holistiskt angreppssätt och digitaliseringens samhälleliga konsekvenser måste hanteras på ett hållbart sätt.¹¹ Den snabba tekniska utvecklingen medför möjligheter, men även sårbarheter, osäkerheter och risker som ingen aktör kan möta ensam. Världsledande forsknings- och innovationsmiljöer behöver präglas av systemperspektiv, dra nytta av nya arbetssätt samt inkludera samverkan mellan offentliga och privata aktörer även över landsgränser.

När tillräcklig kunskap om informationssäkerhet och dataskydd saknas finns risk att personuppgifter behandlas på ett sätt som inte är förenligt med gällande regelverk och kan även leda till att innovation, utvecklingsinsatser och digital transformation inte blir ekonomiskt hållbara. Det finns ett behov av att undersöka förutsättningarna för spjutspetsforskning inom datahanteringsområdet, bredare kompetensutvecklande insatser samt kunskapsutveckling kring standarder och begreppsutveckling t.ex. genom att hitta långsiktiga former för datalabb. Metoder för policy- och regelutveckling behöver förfinas i syfte att minska det tilltagande gap gentemot den tekniska utvecklingen som lätt kan uppstå. Den kunskap som finns behöver spridas t.ex. om hur data kan värderas och hur incitament bäst utformas för att främja en hållbar datadelning.

Strategiska insatser: Teknikutvecklingen skapar möjligheter som lagstiftaren inte kunnat förutse gällande hur data kan eller bör delas på ett säkert och effektivt sätt. Det kan t.ex. gälla pseudonymisering av data, federerad datadelning, beräkningar nära användaren (*edge*) och krypterad datalagring. Kunskapen och kompetensen om hur ny teknik kan och bör användas måste utvecklas parallellt och i takt med teknikutvecklingen.

- Inom ramen för Vetenskapsrådets anslagsökning för forskning avsätts medel för inrättandet av ett nationellt forskningsprogram om digitaliseringens samhälleliga konsekvenser samt en forskningssatsning på informations- och cybersäkerhet (prop. 2020/21:60, bet. 2020/21:UbU16, rskr. 2020/21:254).
- Inom ramen för Vetenskapsrådets anslag för forskning och Vinnovas anslag för forskning och utveckling avsätts medel för satsningar på forskningsinfrastruktur (prop. 2020/21:60, bet. 2020/21:UbU16, rskr. 2020/21:254).

---

¹¹ Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige. Prop. 2020/21:60

- Inom ramen för Vinnovas anslagsökning för forskning och utveckling beräknas 205 miljoner kronor avsättas 2024 för framtida satsningar på tvärssektoriella forsknings- och innovationsmiljöer med inriktning mot den datadrivna ekonomin och AI (prop. 2020/21:60, bet. 2020/21:UbU16, rskr. 2020/21:254).
- Vinnova ansvarar för en nationell samordnande funktion för att stärka test- och demonstrationsverksamheten i Sverige samt finansierar ett antal datadrivna labb.
- Regeringen har gett Integritetsskyddsmyndigheten i uppdrag att genomföra kunskapshöjande insatser avseende integritets- och dataskyddsfrågor inom innovations-, utvecklings- och införandeprocesser (N2021/01266). Skälet är att kunskapen om integritets- och dataskyddsfrågor behöver höjas i det svenska innovationssystemet så att de finns med tidigt i innovations-, utvecklings och införandeprocesser.

Regeringen har gett Vinnova i uppdrag att genomföra en kartläggning och analys av: behov av kompetensutvecklingsinsatser och vilka kapacitetshöjande insatser som finns i dag för att underlätta för datahantering och datadelning, vilka testmiljöer som finns i dag samt hur de är institutionaliserade, aktuell spetsforskning inom områdena datahantering och datadelning, tillgängliga standarder och arkitekturer för öppen och kontrollerad datadelning och datahantering, relevanta datamarknader och värderingsmodeller för data, samt framgångsrika datadelningsexempel (I2021/02737). Områden som pseudonymisering, kryptering och distribuerad AI utvecklas snabbt och har potential att genomgripande förändra förutsättningarna för en mer säker datadelning med bibehållen kontroll över bl.a. sekundäranvändning. Bättre kunskapsunderlag och kompetensutveckling är därför angeläget för att möta målsättningen om ett Sverige som är attraktivt för forskning, innovation och utveckling på AI- och dataområdet.

Insatsområde 6: EU och internationellt samarbete

Mål 2025: Sverige agerar aktivt inom ramen för det internationella samarbetet för datadelning och betraktas som en pålitlig och ledande partner inom området datadelning samt deltar aktivt i uppbyggandet av den inre marknaden för data.

Insatsområde sex fokuserar på vikten av det internationella samarbetet. Data måste kunna delas både inom och utanför EU. Genom ökade och fördjupade samarbeten i EU och internationellt kan Sveriges förutsättningar att hålla jämna steg med, och inom prioriterade områden leda utvecklingen, stärkas och bidra till Sveriges övergripande utrikes- och säkerhetspolitiska målsättningar. Sverige ska bidra till ett bredare och fördjupat samarbete inom EU samt på internationell nivå. En EU-

strategi för data¹² har antagits, och Sverige ska aktivt engagera sig i dess genomförande. Målet med EU-strategin är att stegvis skapa ett gemensamt europeiskt dataområde – en inre marknad för data, öppen för data till och från hela världen. Det europeiska dataområdet kommer att ge företag och enskilda möjlighet att dra bättre nytta av den inre marknaden. EU-strategins genomförande innebär strategiska möjligheter för Sverige och övriga medlemsstater att engagera sig och påverka utvecklingen, exempelvis genom att utveckla standarder och API:er för datadelning. Sverige bör aktivt medverka i strukturer som etableras inom ramen för EU-strategin bl.a. den föreslagna europeiska styrelsen för datainnovation i den s.k. dataförvaltningsakten¹³. Sveriges bilaterala strategiska innovationspartnerskap kan vara en möjlig plattform för att skapa etablera fördjupade samarbeten kring data. Regeringen har dessutom beslutat om ett ramverk för FN:s årtionde för havsforskning 2021–2030 för en hållbar utveckling (M2021/01626) där ett av Sveriges fokusområden både nationellt och internationellt är tillgång till öppet tillgängliga havsmiljödata som är väl anpassade för olika avnämare, både myndigheter, akademien, kommuner och privata verksamhetsutövare.

Strategiska insatser:

- Regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 22) att EU:s *Digital Europe Programme* (DIGITAL) medfinansieras med 50 mnkr per år i minst tre år.
- Alla uppdrag som lämnas inom ramen för denna strategi ska utveckla Sveriges förutsättningar för engagemang i uppbyggnaden av europeiska gemensamma datautrymmen, som en del i genomförandet av den europeiska datastrategin.
- Myndigheten för digital förvaltning har regeringens uppdrag att ansvara för samordning av programmet för ett digitalt Europa (I2021/01008).

3. Genomförande och förväntad effekt

Området datahantering och datadelning är ett område som till sin natur är mycket komplext och i snabb utveckling. Denna strategi syftar inte till att ge svaret på alla frågor, utan påbörjar snarare en process där frågorna kan tydliggöras. Frågorna måste ställas ute i de verksamheter som använder data för att utveckla sin verksamhet. Därför lägger denna strategi grunden för en iterativ utvecklingsprocess med en årlig uppföljnings- och policycykel med fokus på den nytta som data kan skapa när den nyttiggörs.

Första steget i genomförande av strategin har varit att fatta de beslut med direkt styrande insatser som beskrivits ovan. Insatserna syftar till att initiera ett mer

---

¹² EUCO 13/20 CO EUR 10 CONCL 6.

¹³ Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om dataförvaltning (dataförvaltningsakten) COM(2020) 767.

långsiktigt arbete med att öka Sveriges samlade förmåga att i större utsträckning dela och använda data för forskning, utveckling och innovation samtidigt som Sveriges säkerhet, informationssäkerhet och individers integritet ska skyddas.

Andra steget i genomförandet av strategin är att de myndigheter som har fått i uppdrag att främja delning och nyttiggörande av data genomför sina uppdrag och samverkar kring ett institutionellt lärande inom området. Ett utvecklat partnerskap med regioner och kommuner innebär att strategin kan få en vägledande effekt på denna nivå. Partnerskap med privata aktörer kan bygga tillit och förståelse för behovsbilder och innebär att strategin kan få en riktninggivande effekt på privata aktörer, framför allt inom områden där samhällsutmaningar ställer krav på offentlig-privat samverkan.

I ett tredje steg ska det institutionella lärandet återkopplas till regeringen som vid behov kan bereda nödvändig policy. Uppföljningen sker årligen genom en handlingsplan som beskriver och analyserar pågående och planerade insatser inom området. Handlingsplanen ska vara uppdelad på insatser på regeringsnivå, myndighetsövergripande nivå och operativ nivå (myndighet, region och kommun och i vissa fall partners). Handlingsplanen ska tas fram av Myndigheten för digital förvaltning inom ramen för den digitala arenan och ska årligen redovisas till Regeringskansliet (Infrastrukturdepartementet).

Baserat på bl.a. denna samlade uppföljning kommer regeringen att överväga fortsatta insatser inom området.